

DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA

Prijalo Valné zhromaždenie Spojených národov
20. november 1989

PREAMBULA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru

majúc na zreteli, že podľa zásad Charty Spojených národov je uznanie prirodzenej dôstojnosti a rovnakých neodňateľných práv všetkých príslušníkov ľudskej rodiny základom slobody, spravodlivosti a mieru vo svete,

majúc na mysli, že ľud Spojených národov v Charte znovu prejavil svoju vieru v základné ľudské práva, v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti a vyjadril svoje odhodlanie podporovať pokrok a zlepšovať životnú úroveň pri väčšej slobode,

uznávajúc, že Spojené národy vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv a v medzinárodných zmluvách o ľudských právach prehlásili, a uzniesli sa, že každému prináležia v nich ustanovené práva, a to bez akéhokoľvek rozdielu podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku rodu alebo iného postavenia,

majúc na pamäti, že vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv Spojené národy prehlásili, že deti majú nárok na zvláštnu starostlivosť a pomoc,

v presvedčení, že rodina ako základná jednotka spoločnosti a prirodzené prostredie pre rast a blaho všetkých svojich členov a predovšetkým detí, musí mať nárok na potrebnú ochranu a pomoc, aby mohla bezo zbytku plniť svoju úlohu v spoločnosti,

uznávajúc, že v záujme plného a harmonického rozvoja osobnosti, musí dieťa vyrastať v rodinnom prostredí, v atmosfére šťastia, lásky a porozumenia,

majúc na zreteli, že dieťa musí byť plne pripravené žiť v spoločnosti vlastným životom a byť vychované v duchu ideálov obsiahnutých v Charte Spojených národov, a to predovšetkým v duchu mieru, dôstojnosti, znášanlivosti, slobody, rovnosti a spolupatričnosti,

majúc na mysli, že potreba zabezpečiť zvláštnu starostlivosť bola zakotvená v Ženevskej deklarácii práv dieťaťa u roku 1924 a v Deklarácii práv dieťaťa prijatej Spojenými národmi v roku 1959 a uznaná vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach /zvlášť v článkoch 23 a 24/, v Medzinárodnom pakte o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach /zvlášť v článku 10/ a v štatútoch a príslušných dokumentoch odborných a medzinárodných organizácií, zaoberajúcich sa starostlivosťou o deti,

majúc na mysli, že ako je uvedené v Deklarácii práv dieťaťa, prijatej Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov 20. Novembra 1989, „ dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje zvláštne záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením a po ňom“,

majúc na pamäti ustanovenia Deklarácie sociálnych a právnych zásad ochrany blaha detí, so zvláštnym zreteľom na vnútroštátne a medzinárodné predpisy pre umiestňovanie detí do inštitúcií do náhradnej starostlivosti, Minimálnych štandardných pravidiel OSN týkajúcich sa výkonu súdnictva za účasti mladistvých /Pekingské pravidlá/, Deklarácie o ochrane žien a detí za mimoriadnych okolností a v ozbrojených konfliktoch,

uznávajúc, že vo všetkých krajinách sveta sú deti, ktoré žijú v mimoriadne ťažkých podmienkach a že si tieto deti vyžadujú zvláštnu pozornosť,

berúc náležitý ohľad na význam tradícií a kultúrnych hodnôt každého národa pre ochranu a harmonický rozvoj dieťaťa,

uznávajúc význam medzinárodnej spolupráce pre zlepšovanie životných podmienok detí v každej krajine, predovšetkým v rozvojových krajinách,

dohodli sa na nasledovnom:

ČASŤ I

Článok 1

DEFINÍCIA DIEŤAŤA

Pre účely tohto Dohovoru sa za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov, ak podľa právneho poriadku, ktorý sa vzťahuje na dieťa, nie je dospelosť dosiahnutá skôr.

Každá osoba mladšia než 18 rokov, pokiaľ sa dospelosť podľa zákona nedosahuje skôr.

Článok 2

NEDISKRIMINÁCIA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu, ktoré je pod ich jurisdikciou, bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného, etnického alebo sociálneho pôvodu, majetku, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, alebo zákonných zástupcov.

Princíp, že všetky práva sa vzťahujú na všetky deti bez výnimky a štát je povinný chrániť deti pred akoukoľvek formou diskriminácie. Štát nesmie porušovať žiadne právo a musí prijímať pozitívne opatrenia na ich propagáciu a dodržiavanie.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, prijímú všetky potrebné opatrenia, aby bolo dieťa chránené pred všetkými formami diskriminácie alebo trestov založených na postavení, činnosti, vyjadrených názoroch alebo presvedčení jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo členov rodiny.

Článok 3

ZÁUJMY DIEŤAŤA

1. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí, či už vykonávaných súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia dieťaťu ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre jeho blaho, pričom budú brať ohľad na práva a povinnosti jeho rodičov, zákonných zástupcov alebo iných jednotlivcov právne za dieťa zodpovedných a urobia všetky potrebné zákonodarné administratívne opatrenia.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú, že zabezpečia, aby inštitúcie, služby a zariadenia zodpovedné za starostlivosť a ochranu detí zodpovedali normám stanoveným kompetentnými úradmi, zvlášť po stránke bezpečnosti a ochrany zdravia, počtu a kvalifikácie personálu, ako aj kompetentného dozoru.

Všetky činnosti týkajúce sa dieťaťa musia brať plne do úvahy jeho najlepšie záujmy. Štát musí poskytovať dieťaťu primeranú starostlivosť v prípade, keď ju nemôžu poskytnúť rodičia alebo iné zodpovedné osoby.

Článok 4

VÝKON PRÁV

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, vykonajú všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia pre uskutočnenie práv uznaných týmto Dohovorom. Pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru, urobia opatrenia v maximálnej miere podľa svojich možností a podľa potreby v rámci medzinárodnej spolupráce.

Ide o záväzok štátu plniť práva obsiahnuté v Dohovore.

Článok 5

RODIČOVSKÉ USMERŇOVANIE A SCHOPNOSTI DIEŤAŤA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov, alebo iných prípadoch členov širšej rodiny alebo obce, v súlade s miestnymi zvyklosťami, alebo zákonných zástupcov, či iných osôb právne zodpovedných za dieťa. Budú sa snažiť o to, aby bola dieťaťu poskytnutá pomoc pri orientácii a výkone jeho práv uznaných týmto Dohovorom v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Povinnosť štátu rešpektovať práva a zodpovednosť rodičov a širšej rodiny pre vedení dieťaťa, v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Článok 6

ZACHOVANIE ŽIVOTA A ROZVOJ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že každé dieťa má prirodzené právo na život.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, budú zabezpečovať v maximálnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.

Neodňateľné právo na život a záväzok štátu zabezpečiť prežitie a rozvoj dieťaťa.

Článok 7

MENO A ŠTÁTNA PRÍSLUŠNOSŤ

1. Každé dieťa je ihneď po narodení zaregistrované a má od narodenia právo na meno, štátnu príslušnosť, a podľa možností právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, zabezpečujú uplatňovanie týchto práv v súlade so svojimi záväzkami vyplývajúcimi z príslušných medzinárodných právnych dokumentov v tejto oblasti, zvlášť v prípade, ak by dieťa inak štátnu príslušnosť nemalo.

Právo mať meno a štátnu príslušnosť od narodenia.

Článok 8

ZACHOVANIE IDENTITY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú rešpektovať právo dieťaťa na zachovanie jeho totožnosti, vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných vzťahov uznaných zákonom s vylúčením nezákonných zásahov.
2. Ak je dieťa protizákonne zbavené čiastočne alebo úplne svojej identity, zabezpečia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, potrebnú pomoc a ochranu pre urýchlené obnovenie jeho totožnosti.

Zväzok štátu chrániť a v prípade potreby obnoviť základné atribúty identity dieťaťa /meno, štátnu príslušnosť a rodinné vzťahy/.

Článok 9

ODLÚČENIE OD RODIČOV

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, zabezpečia, aby dieťa nemohlo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, okrem prípadov, keď príslušné úrady na základe súdneho rozhodnutia a v súlade s platným právom a v príslušnom jednaní určia, že takéto oddelenie je potrebné v najlepšom záujme dieťaťa. Takéto určenie môže byť nevyhnutné v konkrétnom prípade, napr. ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi alebo ak žijú rodičia oddelene a je potrebné rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa.
2. V každom procese podľa odstavca 1 sa poskytuje všetkým zainteresovaným stranám možnosť zúčastniť sa jednania a uviesť svoje stanoviská.
3. Uvedené štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, ktoré je oddelené od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelne osobný kontakt s oboma rodičmi, okrem prípadov, ak by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.
4. Ak je takéto oddelenie dieťaťa od rodičov dôsledkom akéhokoľvek postupu štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, ako je väzba, uväznenie, vypovedanie, vyhodenie alebo smrť /vrátane smrti, ktorá nastala z akejkoľvek príčiny v dobe, keď bola dotyčná osoba v starostlivosti štátu/ jedného alebo oboch rodičov dieťaťa, štát na požiadanie poskytne rodičom, dieťaťu alebo prípadne inému členovi rodiny nevyhnutné informácie o mieste pobytu neprítomného /neprítomných/ člena /členov/ rodiny. S výnimkou prípadov, ak by poskytnutie takejto informácie bolo v rozpore s blahom dieťaťa. Štáty, ktoré sú zmluvnou stranou tohto Dohovoru, okrem toho zabezpečia, aby poskytnutie takejto informácie nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre zainteresovanú osobu /osoby/.

Dieťa má právo žiť s rodičmi, okrem prípadov, keď to je nezlučiteľné s jeho záujmami. Dieťa má taktiež právo udržiavať kontakt s oboma rodičmi, ak je odlúčené od jedného alebo oboch.

Článok 10

SPÁJANIE RODÍN

1. V súlade so záväzkami štátu, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, podľa čl.9, odst.1, sa žiadosti dieťaťa alebo jeho rodičov o vstup na územie štátu, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, alebo jeho opustenie za účelom spojenia rodiny posudzujú pozitívne, humánne a urýchlene. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, ďalej zabezpečia, aby podanie takejto žiadosti nemalo žiadne nepriaznivé dôsledky pre žiadateľa alebo členov jeho rodiny.
2. Dieťa, ktorého rodičia bývajú v rozličných štátoch, má až na výnimočné prípady právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame vzťahy s oboma rodičmi. Za týmto účelom a v súlade so svojimi záväzkami podľa čl.9, odst.2, uznávajú členské štáty Dohovoru právo dieťaťa a jeho rodičov opustiť ktorúkoľvek krajinu, aj svoju vlastnú a vstúpiť do vlastnej krajiny. Právo opustiť ktorúkoľvek krajinu podlieha iba takým obmedzeniam, ktoré stanoví zákon a sú nutné pre ochranu národnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo práv a slobôd druhých, a ktoré sú v súlade s ostatnými právami uznanými v tomto Dohovore.

Deti a ich rodičia majú právo odísť z ktorejkoľvek krajiny a vstúpiť do ich vlastnej za účelom spojenia alebo udržania vzťahov medzi deťmi a rodičmi.

Článok 11

NEZÁKONNÉ PREMIESTNENIE A NEVRÁTENIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia urobiť opatrenia na zabránenie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nevrátenie späť.
2. Za týmto účelom sa musia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, usilovať o uzatvorenie dvojstranných a mnohostranných dohôd alebo o prístup k existujúcim dohodám.

Štát má povinnosť zabrániť a napraviť únos alebo zadržovanie detí v zahraničí rodičom alebo treťou stranou.

Článok 12

NÁZOR DIEŤAŤA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.
2. Za týmto účelom sa dieťaťu musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo administratívnom pojednávaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.

Dieťa má právo vyjadriť slobodne svoj názor, jeho požiadavky majú byť brané do úvahy v každej záležitosti alebo postupne, ktoré sa ho týkajú.

Článok 13

SLOBODA PREJAVU

1. Dieťa má právo na slobodu prejavu:

Toto právo zahŕňa slobodu vyhľadávať, prijímať a rozširovať informácie každého druhu bez ohľadu na hranice, či už ústne, písomne alebo tlačou, prostredníctvom umenia alebo inými prostriedkami podľa voľby dieťaťa.

2. Výkon tohto práva môže podliehať určitým obmedzeniam, avšak tieto obmedzenia môžu byť iba také, aké stanoví zákon a ktoré sú nutné:

a/ pre rešpektovanie práv alebo povesti iných,

b/ pre ochranu národnej bezpečnosti alebo verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky.

Dieťa má právo slobodne vyjadrovať svoje názory, získavať a zverejňovať informácie s výnimkou situácie, kedy by došlo k porušeniu práv ostatných.

Článok 14

SLOBODA SVEDOMIA, MYSLENIA A NÁBOŽENSTVA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať právo dieťaťa na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať práva a povinnosti rodičov, v zodpovedajúcich prípadoch zákonných zástupcov, viesť dieťa pri výkone jeho práva spôsobom zodpovedajúcim rozvíjajúcim sa schopnostiam dieťaťa.
3. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať iba takým obmedzeniam, ktoré stanovuje zákon a ktoré sú nutné na ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia alebo morálky alebo základných práv a slobôd iných.

Štát musí rešpektovať právo dieťaťa na slobodu svedomia, myslenia a náboženstva, podliehajúce vhodnej orientácii zo strany rodičov.

Článok 15

SLOBODA ZDRUŽOVANIA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na slobodu združovania a slobodu pokojného zhromažďovania.
2. Výkon týchto práv nesmie byť žiadnym spôsobom obmedzovaný s výnimkou tých obmedzení, ktoré stanoví zákon a ktoré sú nutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej alebo verejnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd druhých.

Dieťa má právo stretávať sa s ostatnými a vytvárať alebo spájať sa do združení.

Článok 16

OCHRANA SÚKROMIA

1. Žiadne dieťa nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.
2. Dieťa má právo na zákonnú ochranu proti takýmto zásahom alebo útokom.

Dieťa má právo na ochranu pred zasahovaním do súkromia, rodiny, domova a korešpondencie a pred útokmi na jeho česť alebo povesť.

Článok 17

PRÍSTUP K VHODNÝM INFORMÁCIÁM

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú dôležitú funkciu hromadných oznamovacích prostriedkov a zabezpečujú dieťaťu prístup k informáciám a materiálom z rôznych národných a medzinárodných zdrojov, predovšetkým takých, ktoré sú zamerané na rozvoj sociálneho, duchovného a mravného blaha dieťaťa a tiež jeho

telesného a duševného zdravia. Za týmto účelom štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, budú podporovať:

a/ hromadné oznamovacie prostriedky šíriace informácie a materiály, ktoré sú pre dieťa sociálne a kultúrne prospešné a ktoré zodpovedajú duchu článku 29 tohto Dohovoru,

b/ medzinárodnú spoluprácu pri tvorbe, výmene a rozširovaní takýchto informácií a materiálov z rôznych kultúrnych, národných a medzinárodných zdrojov,

c/ tvorbu a rozširovanie kníh pre deti,

d/ hromadné oznamovacie prostriedky, berúce zvláštny ohľad na jazykové potreby detí patriacich k menšinovej skupine alebo domorodému obyvateľstvu,

e/ tvorbu zodpovedajúcich zásad ochrany dieťaťa pred informáciami a materiálmi škodlivými pre jeho blaho, majúc na mysli ustanovenie článkov 13 a 18 tohto Dohovoru.

Štáty musia zabezpečiť prístup detí k informáciám a materiálom z rôznych zdrojov a musia podporovať masmédiá, aby rozširovali informácie, ktoré sú v súlade so sociálnym a kultúrnym blahom dieťaťa a prijímať opatrenia na ochranu detí pred škodlivými materiálmi.

Článok 18

RODIČOVSKÁ ZODPOVEDNOSŤ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujem dieťaťa.
2. Za účelom zaručenia a podpory práv stanovených týmto Dohovorom, musia členské štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru poskytovať rodičom a zákonným zástupcom potrebnú pomoc pri výchove detí a zabezpečiť rozvoj inštitúcií, zariadení a služieb starostlivosti o deti.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia urobiť všetky potrebné opatrenia k tomu, aby bolo zabezpečené právo detí pracujúcich rodičov využívať služby a zariadenia starostlivosti o deti, ktoré sú pre ne určené.

Rodičia majú spoločnú základnú zodpovednosť za výchovu detí a štát ich v tom musí podporovať. Štát musí poskytovať primeranú pomoc rodičom pri výchove detí.

Článok 19

OCHRANA PRED ZNEUŽÍVANÍM A ZANEDBÁVANÍM

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky potrebné zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia pre ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním, zanedbávaním alebo nedbalým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním, vrátane sexuálneho zneužívania počas obdobia, keď sú v starostlivosti jedného alebo oboch rodičov, zákonných zástupcov alebo akýchkoľvek iných osôb.
2. Takéto ochranné opatrenia musia, v prípade nutnosti zahŕňať účinné postupy pre vytváranie sociálnych programov poskytujúcich potrebnú podporu dieťaťu a tým, ktorí sa o dieťa starajú. Týka sa to aj iných foriem prevencie a zisťovania, oznamovania, upozorňovania, vyšetrovania, liečenia a následných opatrení, vzťahujúcich sa na prípady zlého zaobchádzania s deťmi tak, ako je uvedené vyššie, a tiež, v prípade nutnosti, uplatnenie súdnych prostriedkov.

Štát musí chrániť dieťa pred všetkými formami zlého zaobchádzania zo strany rodičov alebo iných osôb zodpovedných za výchovu detí a vytvárať vhodné sociálne programy zamerané na prevenciu zneužívania detí a starostlivosť o obeť zneužívania a násilia.

Článok 20

OCHRANA DETÍ BEZ RODINY

1. Dieťa dočasne alebo trvale pozbavené svojho rodinného prostredia, alebo také, ktoré v jeho vlastnom záujme, nemôže byť ponechané v takomto prostredí, má právo na zvláštnu ochranu a pomoc poskytovanú štátom.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť takémuto dieťaťu v súlade so svojimi vnútroštátnym zákonodarstvom náhradnú starostlivosť.
3. Takáto starostlivosť môže medzi iným zahrňovať odovzdanie do starostlivosti, inštitút „kafala“ podľa islamského práva, osvojenie a v nutných prípadoch umiestnenie do vhodného zariadenia starostlivosti o deti. Pri voľbe riešenia je potrebné brať do úvahy žiadúcu kontinuitu vo výchove dieťaťa a etnický, náboženský, kultúrny a jazykový pôvod dieťaťa.

Štát je povinný zabezpečiť zvláštnu ochranu deťom, ktoré stratili rodinné prostredie a zabezpečiť primeranú náhradnú starostlivosť alebo ich umiestnenie do vhodného zariadenia v takýchto prípadoch. Pri plnení tohto záväzku sa musí brať ohľad na kultúrny pôvod detí.

Článok 21

ADOPCIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru a ktoré uznávajú a /alebo/ povoľujú systém osvojenia, musia zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy najlepší záujem dieťaťa a musia:

a/ zabezpečiť, aby osvojenie dieťaťa povoľovali iba úrady na to kompetentné, ktoré dodržiavajú príslušný zákon a v stanovenom postupe, na základe všetkých zodpovedajúcich a spoľahlivých informácií určia, že osvojenie je prístupné z hľadiska postavenia dieťaťa vo vzťahu k rodičom, príbuzným a zákonným zástupcom a že, ak sa to vyžaduje, príslušné osoby dali vedomý súhlas k osvojeniu po takom prejednávaní, ktoré sa môže ukázať nutným,

b/ uznať, že osvojenie v cudzej krajine je možné považovať za náhradný spôsob starostlivosti o dieťa, ak dieťa nemôže byť dané do výchovy v zariadení starostlivosti o deti alebo v rodine osvojiteľa, alebo nie je možné starať sa oň, iným vhodným spôsobom v krajine pôvodu,

c/zabezpečiť, aby dieťa osvojené v inej krajine využívalo rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia v jeho vlastnej krajine,

d/ urobiť všetky potrebné opatrenia pre zabezpečenie toho, aby osvojenie v cudzej krajine nevedlo k neoprávnenému zisku zainteresovaných osôb,

e/ podporovať v nutných prípadoch ciele tohto článku uzatváraním dvojstranných alebo mnohostranných dohôd alebo zmlúv a v ich rámci sa snažiť o to, aby umiestnenie dieťaťa do starostlivosti v inej krajine uskutočňovali príslušné úrady alebo orgány.

V krajinách, kde sa adopcia uznáva alebo je dovolená, musí sa uskutočňovať iba v záujme dieťaťa a na základe súhlasu príslušných orgánov a pri zabezpečení záruk pre postavenie dieťaťa.

Článok 22

UTEČENECKÉ DETI

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby dieťa žiadajúce o postavenie utečenca alebo, ktoré je v súlade s platným medzinárodným alebo vnútroštátnym právom a postupom považované za utečenca, či už je v doprovode svojich rodičov, iných osôb alebo bez doprovodu, dostalo potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv stanovených týmto dohovorom a inými dokumentmi v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv, kde sú uvedené štáty zmluvnými stranami.

2. Za týmto účelom majú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, rozvíjať podľa uváženia spoluprácu v úsilí Spojených národov a iných príslušných medzivládnych alebo nevládných organizácií, spolupracujúcich so Spojenými národmi pri ochrane a pomoci takýmto deťom a pri vyhľadávaní rodičov alebo iných členov rodiny dieťaťa - utečenca, s cieľom získať informácie potrebné pre jeho opätovné spojenie s rodinou. Ak nie je možné nájsť rodičov alebo iných členov rodiny, musí sa dieťaťu poskytnúť rovnaká ochrana ako inému dieťaťu trvale a prechodne zbavenému svojej rodiny, ako to stanovuje tento Dohovor.

Utečeneckému dieťaťu alebo dieťaťu, ktoré sa usiluje o status utečenca, sa musí poskytovať zvláštna ochrana. Povinnosťou štátu je spolupracovať s kompetentnými organizáciami, ktoré poskytujú takúto ochrannú pomoc.

Článok 23

POSTIHNUTÉ DETI

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú, že duševne alebo telesne postihnuté dieťa má žiť plnohodnotný a riadny život v podmienkach zabezpečujúcich dôstojnosť, podporujúcich sebadôveru a umožňujúcich aktívnu účasť dieťaťa v spoločnosti.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo postihnutého dieťaťa na zvláštnu starostlivosť. V závislosti od rozsahu existujúcich zdrojov musia oprávnenému dieťaťu a osobám, ktoré sa oň starajú, poskytnúť podporu a pomoc, o ktorú sú požiadané a ktorá zodpovedá stavu dieťaťa a situácii rodičov alebo iných osôb, ktoré sa starajú o dieťa.
3. S uznaním zvláštnych potrieb postihnutého dieťaťa sa pomoc, v súlade s odst. 2 tohto článku musí poskytovať podľa možnosti bezplatne, s ohľadom na finančné zdroje rodičov alebo iných osôb, ktoré sa o dieťa starajú. Pomoc musí byť určená na zabezpečenie skutočného prístupu postihnutého dieťaťa ku vzdelaniu, profesionálnej príprave, zdravotnej a rehabilitačnej starostlivosti, príprave na zamestnanie a oddychu spôsobom, ktorý vedie k dosiahnutiu najúplnejšieho možného zapojenia do spoločnosti a individuálneho rozvoja dieťaťa, vrátane jeho kultúrneho a duchovného rozvoja.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia v duchu medzinárodnej spolupráce podporovať výmenu príslušných informácií v oblasti preventívnej zdravotníckej starostlivosti a medicínskeho, psychologického a funkčného liečenia v prípade postihnutých detí, vrátane rozširovania a prístupu k informáciám týkajúcich sa metód rehabilitačnej výchovy a profesionálnej prípravy na to, aby signatárske štáty Dohovoru mohli zlepšovať svoje možnosti a znalosti a prehĺbovať tak svoje skúsenosti v týchto oblastiach. V tomto smere sa berie zvláštny ohľad na potreby rozvojových krajín.

Postihnuté dieťa má právo na špeciálnu starostlivosť, vzdelanie a prípravu, aby mohlo dosiahnuť čo najväčšiu samostatnosť a aby mohlo viesť plnohodnotný a aktívny život v spoločnosti.

Článok 24

ZDRAVIE A ZDRAVOTNÍCKE SLUŽBY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu a na využívanie liečebných a rehabilitačných zariadení. Musia sa usilovať, aby žiadne dieťa nebolo zbavené svojho práva na prístup k takýmto zdravotníckym službám.
2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia sledovať úplné vykonávanie tohto práva a predovšetkým prijímať potrebné opatrenia:
  - a/ pre znižovanie dojčenskej a detskej úmrtnosti,
  - b/ pre zabezpečenie nevyhnutnej lekárskej pomoci a zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti, s dôrazom na základnú lekársku starostlivosť,
  - c/ pre odstránenie chorôb a podvýživy tiež v rámci základnej lekárskej starostlivosti, okrem iného tiež prostredníctvom poskytovanej technológie a prostredníctvom poskytovanej dostatočnej hodnotnej potravy a pitnej vody, pričom je treba brať ohľad na nebezpečenstvá a riziká znečistenia životného prostredia,
  - d/ pre poskytovanie primeranej starostlivosti matkám pred a po pôrode,
  - e/ pre zabezpečenie, aby všetky zložky spoločnosti, predovšetkým rodičia a deti boli informovaní o zdraví a detskej výžive, o výhodách dojčenia, o hygiene, sanitárnych podmienkach prostredia detí a o predchádzaní úrazov a aby mali prístup k vzdelaniu a boli podporovaní pri využívaní týchto základných znalostí,
  - f/ pre rozvoj preventívnej zdravotníckej služby a poradenskej služby pre rodičov a rozvoj výchovy k plánovanému rodičovstvu a služieb.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky účinné a vhodné opatrenia na odstránenie všetkých zaužívaných postupov, ktoré škodia zdraviu detí.
4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú podporovať medzinárodnú spoluprácu za účelom postupného dosiahnutia plného vykonávania práva uznaného v tomto článku. V tejto súvislosti sa musí brať zvláštny ohľad predovšetkým na potreby rozvojových krajín.

Dieťa má právo na najlepší zdravotný stav a prístup k zdravotníckym službám najvyššieho štandardu. Štát musí kladť zvláštny dôraz na ustanovenia o základnej a

preventívnej starostlivosti, verejnej zdravotnej výchove a na znižovanie detskej úmrtnosti. Štát musí podporovať medzinárodnú spoluprácu v tejto oblasti a zabezpečiť, aby žiadne dieťa nemalo zamedzený prístup k efektívnej zdravotníckej službe.

Článok 25

PRAVIDELNÁ KONTROLA UMIESTNENIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa umiestneného do náhradného zariadenia za účelom starostlivosti, ochrany alebo liečenia jeho telesného alebo duševného zdravia, na pravidelné hodnotenie zaobchádzania s dieťaťom a všetkých ďalších okolností spojených s jeho umiestnením.

Dieťa, ktoré štát umiestnil do náhradného zariadenia z dôvodu starostlivosti, ochrany alebo liečenia, má právo na pravidelnú kontrolu zaobchádzania s ním.

Článok 26

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia uznávať právo každého dieťaťa na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia a musí prijímať nevyhnutné opatrenia na dosiahnutie plného výkonu tohto práva v súlade s vnútroštátnym právom.
2. Tieto výhody sa musia podľa situácie poskytovať s ohľadom na zdroje a možnosti dieťaťa a osôb, ktoré sa oň starajú, ako aj s ohľadom na akékoľvek ďalšie hľadiská spojené so žiadosťou o poskytovanie týchto výhod, podanú dieťaťom alebo v jeho prospech.

Dieťa má právo využívať sociálne zabezpečenie vrátane sociálneho poistenia.

Článok 27

ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na životnú úroveň potrebnú pre jeho telesný, duševný, mravný a sociálny rozvoj.
2. Rodičia alebo iné osoby, ktoré sa o dieťa starajú, majú prvoradú zodpovednosť za zabezpečenie životných podmienok nevyhnutných pre jeho rozvoj.
3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, v súvislosti s podmienkami daného štátu a v rámci svojich možností musia prijať potrebné opatrenia za účelom poskytnutia pomoci rodičom a iným osobám, ktoré sa starajú o dieťa, pre vykonávanie tohto práva a v prípade potreby musia poskytovať materiálnu pomoc a

podporovať programy, predovšetkým v súvislosti so zabezpečením potravín, oblečenia a bývania.

4. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky nevyhnutné opatrenia pre udržanie starostlivosti o dieťa zo strany rodičov alebo iných osôb, ktoré zaň nesú finančnú zodpovednosť, či už na území signatárskeho štátu alebo v zahraničí. Predovšetkým v prípadoch, keď osoby, ktoré nesú za dieťa finančnú zodpovednosť, žijú v inom štáte než dieťa, majú signatárske štáty sprístupniť medzinárodné dohody alebo uzatváranie takýchto dohôd a tiež musia prijímať iné vhodné opatrenia.

Každé dieťa má právo na zabezpečenie životnej úrovne, primeranej jeho telesnému, duševnému, duchovnému, morálnemu a sociálnemu rozvoju. Rodičia majú prvoradú povinnosť zabezpečiť dieťaťu primeranú životnú úroveň. Povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby sa táto povinnosť plnila a mohla plniť. Zodpovednosť štátu môže zahŕňovať materiálnu pomoc rodičom a ich deťom.

Článok 28

VZDELÁVANIE

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie a za účelom postupného naplňania tohto práva a pri rešpektovaní rovnakých možností, musia predovšetkým:

a/ zaviesť pre všetkých bezplatné a povinné vzdelanie,

b/ podporovať rozvoj rôznych foriem stredného vzdelania, zahrňujúce všeobecné a odborné vzdelanie. Sprístupniť ho každému dieťaťu a prijímať iné súvisiace opatrenia, ako je zavádzanie bezplatného vzdelania a v prípade potreby poskytovanie finančnej podpory,

c/ sprístupniť všetkými vhodnými prostriedkami vysokoškolské vzdelanie pre všetkých podľa schopnosti,

d/ sprístupniť všetkým deťom informácie a poradenskú službu v oblasti vzdelania a odbornej prípravy na povolanie,

e/ prijímať opatrenia na podporu pravidelnej školskej dochádzky a zníženia počtu detí, ktoré nedokončia školskú dochádzku.

2. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky potrebné opatrenia pre to, aby sa disciplína na školách zabezpečovala spôsobom zlučiteľným s ľudskou dôstojnosťou dieťaťa a v súlade s týmto dohovorom.

3. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia rozvíjať a podporovať medzinárodnú spoluprácu v záležitostiach týkajúcich sa vzdelania, predovšetkým s

cieľom prispieť k odstraňovaniu nevedomosti a negramotnosti vo svete a uľahčiť prístup k vedeckotechnickým poznatkom a moderným metódam výučby. V súvislosti s tým sa musí brať zvláštny ohľad na rozvojové krajiny.

Dieťa má právo na vzdelanie a povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby bolo základné vzdelanie bezplatné a povinné, podporovať rôzne formy stredného vzdelania dostupného pre každé dieťa a sprístupniť vysokoškolské vzdelanie pre všetkých podľa kapacity. Disciplína v školách musí byť v súlade s právami dieťaťa a jeho dôstojnosťou. Štát sa musí zapájať do medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní týchto práv.

Článok 29

CIELE VÝCHOVY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru súhlasia, že výchova dieťaťa musí smerovať k:

a/ rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a rozumových a fyzických schopností v čo najväčšej miere,

b/ výchove na posilňovanie úcty k ľudským právam a základným slobodám a tiež k zásadám zakotveným v Charte Spojených národov,

c/ výchove zameranej na posilňovanie úcty k rodičom dieťaťa, kultúrnej svojbytnosti, jazyku a národným hodnotám krajiny, v ktorej dieťa žije, krajine svojho pôvodu a civilizáciám odlišným od svojej vlastnej,

d/ príprave dieťaťa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu mieru, porozumenia, znášanlivosti, rovnosti pohlaví a priateľstva medzi všetkými národmi, etnickými, národnostnými a náboženskými skupinami a osobami domorodého pôvodu,

e/ výchove zameranej na posilňovanie úcty k prírodnému prostrediu.

Výchova musí smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a duševných schopností v najväčšom rozsahu. Výchova musí pripraviť dieťa na aktívny život v dospelosti v slobodnej spoločnosti a zdôrazňovať rešpekt rodičov dieťaťa, jeho vlastnú kultúrnu identitu, jazyk a hodnoty a kultúrny pôvod a hodnoty ostatných.

Článok 30

DETI NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ALEBO DOMORODÉHO PÔVODU

V tých štátoch, kde existujú etnické, náboženské alebo jazykové menšiny alebo osoby domorodého pôvodu, nesmie byť dieťaťu, ktoré patrí k takejto menšine alebo domorodému obyvateľstvu, odopierané právo spoločne s príslušníkmi svojej skupiny používať vlastnú kultúru, vyznávať a vykonávať vlastné náboženstvo a používať svoj vlastný jazyk.

Deti národnostných menšín a domorodého obyvateľstva majú právo používať svoju vlastnú kultúru a vykonávať svoje vlastné náboženstvo a používať jazyk.

Článok 31

VOĽNÝ ČAS, REKREÁCIA A KULTÚRNA ČINNOSŤ

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na oddych a voľný čas, na účasť v hrách a oddychovej činnosti zodpovedajúcej jeho veku, ako i na slobodnú účasť v kultúrnom živote a umeleckej činnosti.
2. Signatárske štáty Dohovoru musia rešpektovať a podporovať právo dieťaťa na všestrannú účasť v kultúrnom a umeleckom živote, podporovať ustanovenia o vhodných a rovnocenných príležitostiach v oblasti kultúrnej, umeleckej, oddychovej činnosti a využívání voľného času.

Dieťa má právo na oddych, hry a účasť na kultúrnom živote a umeleckých aktivitách.

Článok 32

DETSKÁ PRÁCA

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa na ochranu pred hospodárskym vykorisťovaním a pred vykonávaním akejkoľvek práce, ktorá môže byť pre dieťa nebezpečná alebo brániť jeho vzdelávaniu, alebo ktorá by škodila zdraviu dieťaťa alebo jeho telesnému, duševnému, duchovnému, mravnému alebo sociálnemu rozvoju.
2. Zmluvné štáty musia prijať zákonodarné, administratívne, sociálne a výchovné opatrenia pre zabezpečenie uplatňovania tohto článku. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia iných medzinárodných dokumentov signatárske krajiny musia predovšetkým:

a/ stanoviť najnižšiu vekovú hranicu alebo hranice pre vstup do zamestnania,

b/ stanoviť zodpovedajúcu úpravu pracovnej doby a podmienok zamestnania,

c/ stanoviť príslušnú penalizáciu alebo iné sankcie pre účinné zabezpečenie uplatňovania tohto článku.

Dieťa má právo na ochranu pred prácou, ktorá ohrozuje jeho zdravie, výchovu alebo rozvoj. Štát musí stanoviť najnižšiu vekovú hranicu pre vstup do zamestnania a určiť pracovné podmienky.

Článok 33

KONZUMOVANIE DROG

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky príslušné opatrenia vrátane zákonodarných, administratívnych, sociálnych a kultúrnych opatrení na ochranu detí pred nezákonným užívaním narkotických a psychotropných látok definovaných príslušnými medzinárodnými zmluvami a na zabránenie využívania detí pri nezákonnej výrobe a obchodovaní s týmito látkami.

Dieťa má právo na ochranu pred používaním narkotík a psychotropných látok a pred zapojením do ich výroby a distribúcie.

Článok 34

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, sa zaväzujú chrániť dieťa pred všetkými formami sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania. Za týmto účelom prijímajú predovšetkým nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia, aby zabránili:

- a/ zvädzaniu alebo donucovaniu detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti,
- b/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky,
- c/ vykorisťovaniu a zneužívaniu detí pre pornografiu a pornografické materiály.

Štát musí chrániť dieťa pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, vrátane prostitúcie a pornografie.

Článok 35

PREDAJ, ÚNOS A OBCHODOVANIE

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky príslušné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia, aby zabránili únosu detí, ich predávaniu a obchodovaniu s nimi za akýmkoľvek účelom a v akejkoľvek forme.

Povinnosťou štátu je urobiť všetko pre to, aby zabránil predaju detí, obchodovaniu a ich únosom.

Článok 36

INÉ FORMY VYKORISŤOVANIA

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia chrániť dieťa pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodia blahu dieťaťa.

Dieťa má právo na ochranu pred všetkými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodia jeho blahu a nie je uvedené v článkoch 32, 33, 34 a 35.

Článok 37

MUČENIE A ZBAVENIE SLOBODY

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť, že:

a/ žiadne dieťa nesmie byť vystavené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu či trestaniu. Za trestné činy spáchané osobami mladšími ako osemnásť rokov, nesmie byť uložený trest smrti a trest odňatia slobody na doživotie bez možnosti prepustenia na slobodu,

b/ žiadne dieťa nesmie byť nezákonne alebo svojvoľne zbavené slobody. Zatknutie, zadržanie alebo uväznenie dieťaťa musí prebehnúť v súlade so zákonom a musí sa využívať iba ako krajné opatrenie a na najkratšiu nutnú dobu,

c/ s každým dieťaťom zbaveným slobody sa musí zaobchádzať s ľudskosťou a úctou k prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti a spôsobom, ktorý berie do úvahy potreby osoby daného veku. Každé dieťa zbavené slobody musí byť predovšetkým umiestnené oddelene od dospelých, s výnimkou prípadu, kedy neoddelenie od dospelých je v jeho najlepšom záujme a až na výnimočné okolnosti musí mať právo udržiavať styk so svojou rodinou písomne a pri návštevách,

d/ každé dieťa zbavené slobody musí mať právo okamžitého dovolania sa právnej alebo inej zodpovedajúcej pomoci, ako aj právo odvolávať sa na nezákonnosť zbavenia svojej slobody pred súdom alebo iným právomocným, nezávislým a nestranným orgánom a právo na okamžité rozhodnutie v prípade každého takéhoto postupu.

Žiadne dieťa nesmie byť vystavené mučeniu, krutému zaobchádzaniu alebo trestaniu, nezákonnému uväzneniu alebo zbaveniu slobody. Trestanie i doživotné uväznenie sú zakázané pre trestné činy spáchané osobami mladšími ako 18 rokov. Každé dieťa zbavené slobody musí byť oddelené od dospelých okrem prípadov, keď je to v jeho najlepšom záujme. Dieťa, ktoré je zadržané, musí dostať právnu a inú pomoc a musí byť umožnený aj styk s rodinou.

Článok 38

OZBROJENÉ KONFLIKTY

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečovať dodržiavanie noriem medzinárodného humanitárneho práva, ktoré sa na nich vzťahujú v prípade ozbrojených konfliktov a ktoré sa dotýkajú dieťaťa.
2. Signatárske štáty Dohovoru musia prijať všetky realizovateľné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa osoby, ktoré nedosiahli vek pätnásť rokov, priamo nezúčastňovali bojových akcií.
3. Členské krajiny Dohovoru nesmú povolávať do svojich ozbrojených síl osoby mladšie ako pätnásť rokov. Pri povolávaní do ozbrojených síl tých osôb, ktoré dosiahli vek pätnásť rokov ale ktoré sú mladšie ako osemnásť rokov, platí zásada prijímať prednostne osoby, ktoré sú staršie.
4. V súlade so svojimi záväzkami podľa medzinárodného humanitárneho práva na ochranu civilného obyvateľstva počas ozbrojených konfliktov, štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia prijať všetky realizovateľné opatrenia na zabezpečenie ochrany a starostlivosti o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotýka.

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, musia prijať všetky realizovateľné opatrenia aby sa zabezpečilo, že deti mladšie ako pätnásť rokov sa nebudú priamo zúčastňovať v bojových akciách. Žiadne dieťa mladšie ako 15 rokov nesmie byť povolané do ozbrojených síl. Štáty musia tiež zabezpečiť ochranu a starostlivosť o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotkne, podľa príslušných medzinárodných zákonov.

Článok 39

REHABILITAČNÁ STAROSTLIVOSŤ

Signatárske štáty tohto Dohovoru musia prijať všetky potrebné opatrenia na podporu telesného a duševného zotavenia a sociálnej reintegrácie dieťaťa, ktoré sa stalo obeťou akejkoľvek formy zanedbávania, vykorisťovania alebo zneužívania, mučenia alebo inej formy krutého, neľudského alebo ponižujúceho konfliktu. Takéto zotavenie alebo reintegrácia sa musia uskutočňovať v prostredí, ktoré podporuje zdravie, sebaúctu a dôstojnosť dieťaťa.

Štát má povinnosť zabezpečiť, aby bola deťom, ktoré sa stali obeťami konfliktov, mučenia, zanedbávania, zlého zaobchádzania alebo vykorisťovania, poskytnutá potrebná starostlivosť pre zotavenie a sociálnu reintegráciu.

Článok 40

ADMINISTRÁCIA SPRAVODLIVOSTI PRE MLADISTVÝCH

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, uznávajú právo dieťaťa obvineného, obžalovaného, alebo uznaného vinným z porušenia trestného práva na také zaobchádzanie, ktoré je v súlade s podporou zmyslu dieťaťa pre dôstojnosť a česť, ktoré posilňuje úctu dieťaťa k ľudským právam a základným slobodám iných a berie ohľad na vek dieťaťa a napomáha jeho reintegrácii, aby mohlo zaujať konštruktívnu pozíciu v spoločnosti.
2. Za týmto účelom a s ohľadom na príslušné ustanovenia medzinárodných právnych dokumentov musia štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru zabezpečiť predovšetkým, aby:

a/ žiadne dieťa nebolo obvinené, obžalované alebo uznané za vinné z porušenia trestného práva za konanie alebo opomenutie, ktoré neboli zakázané vnútroštátnym alebo medzinárodným právom v dobe, keď k nim došlo,

b/ každé dieťa obvinené alebo obžalované z porušenia trestného práva, malo prinajmenšom tieto nasledujúce záruky:

I/ aby bolo považované za nevinné až do doby, keď je podľa zákona dokázaná vina,

II/ aby bolo okamžite a priamo, v nutných prípadoch prostredníctvom svojich rodičov alebo zákonného zástupcu, informované o obvineniach vznášaných proti nemu a malo pri príprave a pri uplatnení svojej obhajoby právnu alebo inú potrebnú pomoc,

III/ aby o jeho záležitosti bez odkladu rozhodol právomocný, nezávislý a nestranný orgán alebo súdny orgán v spravodlivom procese v súlade so zákonom v prítomnosti právneho zástupcu alebo inej zodpovednej osoby a v prítomnosti jeho rodičov alebo zákonných zástupcov, okrem prípadov, kedy by sa zvažilo, že ich prítomnosť, predovšetkým s ohľadom na vek a situáciu dieťaťa, nie je v jeho najlepšom záujme,

IV/ aby nebolo nútené vypovedať alebo priznať vinu, aby sa mohlo zoznámiť s výpoveďami svedkov buď priamo alebo prostredníctvom iných a aby bola zabezpečená rovnoprávna účasť svedkov obhajoby a hodnotenia ich výpovedí,

V/ ak bolo rozhodnuté, že sa dieťa previnilo proti trestnému zákonu, aby toto rozhodnutie, ako aj akékoľvek rozhodnutia v dôsledku toho prijaté, boli v súlade so zákonom preskúmateľne vyšším právomocným, nezávislým a nestranným alebo súdnym orgánom,

VI/ aby bola poskytnutá bezplatná pomoc tlmočníka, ak dieťa nerozumie používanému jazyku alebo nehovorí týmto jazykom,

VII/ aby bolo plne uznané jeho súkromie vo všetkých štádiách jeho prejednávania.

3. Signatárske štáty Dohovoru sa musia snažiť vypracovať zákony a postupy a vybudovať orgány a inštitúcie určené pre deti obvinené, obžalované alebo uznané vinnými z porušenia trestného práva a predovšetkým:

a/ stanoviť najnižšiu vekovú hranicu, pred dosiahnutím ktorej sa deti považujú za nespôsobilé porušiť trestné právo,

b/ v prípade potreby prijať opatrenia pre zaobchádzanie s takýmito deťmi bez použitia súdneho postupu za predpokladu úplného dodržiavania ľudských práv a právnych záruk.

4. Je nevyhnutné vytvárať rôzne záruky, ako je opatrovateľská služba, ustanovenia o poradenstve a dozore, konzultatívne služby, zavedenie skúšobnej lehoty, náhradnej starostlivosti, programy vzdelávania a prípravy na povolanie a iné formy mimoustavnej starostlivosti za účelom zabezpečenia takého zaobchádzania s deťmi, ktoré zodpovedá ich blahu, ako aj ich pomerom a spáchanému deliktu.

Dieťa, ktoré sa dostalo do konfliktu so zákonom, má právo na také zaobchádzanie, ktoré podporuje jeho zmysel pre dôstojnosť a vážnosť, berie do úvahy vek dieťaťa a smeruje k jeho znovuzачleneniu do spoločnosti. Dieťa má právo na základné záruky, ako aj právnu a inú pomoc pre svoju obhajobu. Všade tam, kde je to možné, musí byť vylúčené súdne pojednávanie a uväznenie.

Článok 41

REŠPEKTOVANIE VYŠŠÍCH NORIEM.

Nič v tomto Dohovore sa nesmie dotýkať ustanovení, ktoré vo väčšej miere napomáhajú realizácii práv dieťaťa, a ktoré môžu byť obsiahnuté v:

a/ právnom poriadku štátu, ktorý je tu zmluvnou stranou,

b/ medzinárodnom práve, ktoré je pre takýto štát záväzné.

Akékoľvek normy uvedené v národnom alebo medzinárodnom práve, vzťahujúce sa na dieťa, ktoré sú vyššie ako tie, ktoré sú vyššie uvedené v tomto Dohovore, sa musia vždy dodržiavať.

ČASŤ II

Článok 42

PLNENIE A ZÁVÄZNOSŤ

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú využívať zodpovedajúce princípy a ustanovenia tohto Dohovoru, vhodným a aktívnym spôsobom tak u dospelých ako aj u detí.

Článok 43

1. Za účelom zisťovania pokroku dosiahnutého signatárskymi štátmi pri plnení záväzkov prijatých týmto Dohovorom, sa zakladá Výbor pre práva dieťaťa, ktorý bude vykonávať nižšie uvedené funkcie.
2. Výbor sa zakladá z desiatich členov vysokého morálneho kreditu a uznávaných odborníkov v oblasti, ktorej sa Dohovor dotýka. Členovia výboru sa volia zo štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, občania budú vykonávať túto funkciu ako súkromné osoby, pričom sa bude brať ohľad na spravodlivé zemepisné rozdelenie a na zastúpenie hlavných právnych systémov.
3. Členovia výboru sú volení tajným hlasovaním zo zoznamov navrhnutých štátmi ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru. Každý štát, ktorý je tu zmluvnou stranou, môže zo svojich občanov menovať jednu osobu.
4. Prvé voľby do Výboru sa musia konať najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa, kedy nadobudne platnosť tento Dohovor a potom každé dva roky. Najneskôr štyri mesiace pred dňom konania každých volieb musí generálny tajomník Spojených národov listom vyzvať signatárske štáty, aby do dvoch mesiacov predložili svoje návrhy. Generálny tajomník potom pripraví zoznam všetkých takto navrhnutých osôb v abecednom poriadku a s uvedením štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.
5. Voľby sa musia konať na zasadaní štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, ktoré zvolal generálny tajomník do sídla Spojených národov. Na týchto zasadaniach, na ktorých dve tretiny štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, tvoria kvórum, sú zvolené do výboru tie osoby, ktoré dostanú najväčší počet hlasov prítomných a hlasujúcich zástupcov signatárskych štátov.
6. Členovia výboru sú volení na obdobie štyroch rokov. Vystupujúceho člena je možné zvoliť iba vtedy, ak je znovu navrhnutý. Funkčné obdobie piatich členov výboru zvolených v prvých voľbách uplynie na konci druhého roku, okamžite po prvých voľbách predseda vyžrebuje na zasadaní mená týchto piatich členov.
7. Ak člen výboru zomrie alebo odstúpi alebo oznámi, že z akéhokoľvek dôvodu nemôže ďalej plniť svoje povinnosti vo výbore, štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru a ktorý ho navrhol, vymenuje iného svojho občana, ktorý so súhlasom výboru bude vykonávať funkciu do konca funkčného obdobia.
8. Výbor musí vypracovať vlastný rokovací poriadok.
9. Výbor volí svojich funkcionárov na obdobie dvoch rokov.

10. Zasadania výboru sa za normálnych okolností musia konať v sídle Spojených národov alebo na inom vyhovujúcom mieste, ktoré určí výbor. Výbor sa schádza pravidelne raz za rok. Dobu trvania zasadania určujú a v prípade potreby kontrolujú štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, na svojom zasadnutí, so súhlasom Valného zhromaždenia.
11. Generálny tajomník Spojených národov zabezpečí personál a zariadenia potrebné pre účinné vykonávanie funkcie Výboru podľa tohto Dohovoru.
12. So súhlasom Valného zhromaždenia dostanú členovia Výboru vytvoreného podľa tohto Dohovoru, odmenu z prostriedkov Spojených národov za podmienok, o ktorých rozhodne Valné zhromaždenie.

Článok 44

1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru sa zaväzujú, že budú Výboru predkladať, prostredníctvom generálneho tajomníka Spojených národov, správy o opatreniach prijatých na uplatňovanie práv stanovených v tomto Dohovore a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri uplatňovaní týchto práv:
  - a/ do dvoch rokov, keď nadobudol Dohovor platnosť v štátoch, ktoré sú tu zmluvnými stranami,
  - b/ potom každých päť rokov.
2. V právach vypracovaných podľa tohto článku sa musí poukázať na prípadné ťažkosti a skutočnosti, ktoré ovplyvňujú mieru plnenia povinností podľa tohto Dohovoru. Správy musia tiež obsahovať informácie dostatočné na to, aby bol zabezpečený úplný prehľad Výboru o uplatňovaní Dohovoru v príslušnej krajine.
3. Štát, ktorý je zmluvnou stranou, ktorý predložil Výboru komplexnú úvodnú správu, nemusí v nasledujúcich správach predložených v súlade s odstavcom 1, písm. B/ opakovať základné informácie už uvedené.
4. Výbor môže od štátov, ktoré sú tu zmluvnými stranami, požadovať ďalšie informácie, dôležité pre uplatňovanie Dohovoru.
5. Výbor musí, prostredníctvom Hospodárskej a sociálnej rady, predkladať Valnému zhromaždeniu Spojených národov každé dva roky správu o svojej činnosti.
6. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia svoje správy sprístupniť širokej verejnosti vo vlastnej krajine.

Článok 45

Za účelom zabezpečenia účinného uplatňovania Dohovoru a podpory medzinárodnej spolupráce v oblasti upravenej týmto Dohovorom:

a/ špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné orgány Spojených národov, majú právo zúčastňovať sa na rokovaní o uplatňovaní tých ustanovení tohto Dohovoru, ktoré spadajú do oblasti ich činnosti. Výbor môže podľa uváženia vyzvať špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné kompetentné orgány, aby poskytovali rozsiahlu pomoc pri uplatňovaní Dohovoru v oblastiach spadajúcich do ich činnosti. Výbor môže vyzvať špecializované organizácie, Detský fond OSN a iné orgány Spojených národov, aby predložili správy o uplatňovaní Dohovoru v oblastiach spadajúcich do ich činnosti,

b/ Výbor musí podľa svojho vlastného zváženia postúpiť špecializovaným organizáciám, Detskému fondu OSN a iným kompetentným orgánom, správy od signatárskych štátov obsahujúce požiadavku alebo poukazujúce na potrebu technickej rady alebo pomoci, spolu s prípadnými poznámkami a návrhmi Výboru, týkajúcimi sa týchto požiadaviek alebo oznámení,

c/ Výbor môže odporučiť Valnému zhromaždeniu, aby požiadalo generálneho tajomníka preskúmať špecifické otázky, ktoré súvisia s právami dieťaťa,

d/ Výbor môže predkladať návrhy a všeobecné odporúčania na základe informácií získaných podľa článkov 44 a 45 tohto Dohovoru. Takéto návrhy a všeobecné odporúčania sa musia postúpiť príslušnému signatárskemu štátu a oznámiť Valnému zhromaždeniu spolu s prípadnými pripomienkami štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.

ČASŤ III

Článok 46

Tento Dohovor je otvorený k podpisu pre všetky krajiny.

Článok 47

Tento Dohovor podlieha ratifikácii. Ratifikačné listiny musia byť uložené u generálneho tajomníka Spojených národov.

Článok 48

Tento Dohovor zostáva otvorený prístupu pre všetky krajiny. Listiny o prístupe musia byť uložené u generálneho tajomníka Spojených národov.

Článok 49

1. Tento Dohovor nadobudne platnosť na tridsiaty deň odo dňa uloženia dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe u generálneho tajomníka Spojených národov.

2. Pre každý štát, ktorý Dohovor ratifikoval alebo k nemu pristúpil po uložení dvadsiatej ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe, nadobudne Dohovor platnosť na tridsiaty deň po uložení jeho ratifikačnej listiny alebo listiny o prístupe.

Článok 50

1. Ktorýkoľvek štát, ktorý je zmluvnou stranou tohto Dohovoru, môže navrhnúť dodatok a predložiť ho generálnemu tajomníkovi Spojených národov. Generálny tajomník potom zoznámi s pozmeňovacím návrhom štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, a požiada ich, aby mu oznámili, či sú za, aby bola zvolaná konferencia signatárskych štátov, kde by sa posúdil a rozhodol návrh. V prípade, že do štyroch mesiacov po takomto oznámení sa aspoň jedna tretina štátov vysloví za takúto konferenciu, musí ju generálny tajomník zvolať pod záštitou Spojených národov. Každý pozmeňovací návrh prijatý väčšinou štátov prítomných a hlasujúcich na konferencii, musí byť predložený Valnému zhromaždeniu OSN na schválenie.
2. Zmena prijatá v súlade s odstavcom 1 tohto článku nadobudne účinnosť, ak ju schváli Valné zhromaždenie Spojených národov a ak bude prijatá dvojtretinovou väčšinou hlasov štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru.
3. Keď zmena nadobudne účinnosť, stáva sa záväznou pre signatárske štáty Dohovoru. Ostatné štáty sú naďalej viazané iba ustanoveniami tohto Dohovoru a akýmkoľvek predchádzajúcimi zmenami, ktoré prijali.

Článok 51

1. Generálny tajomník Spojených národov musí prijímať a rozoslať všetkým štátom text pripomienok, ktoré štáty uviedli pri ratifikácii alebo prístupe k Dohovoru.
2. Výhrada nezlučiteľná s predmetom a účelom tohto Dohovoru sa nepripúšťa.
3. Výhrady môžu byť kedykoľvek odvolané oznámením zaslaným generálnemu tajomníkovi Spojených národov, ktorý musí o tom informovať všetky štáty. Takéto oznámenie nadobúda účinnosť dňom, kedy bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 52

Signatársky štát môže tento Dohovor vypovedať písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Spojených národov. Vypovedanie nadobudne účinnosť jeden rok odo dňa, keď bolo doručené generálnemu tajomníkovi.

Článok 53

Tento Dohovor bude uložený u generálneho tajomníka Spojených národov, ktorý je pre to určený.

Článok 54

Originál tohto Dohovoru, ktorého arabská, čínska, francúzska, ruská a španielska verzia majú rovnakú platnosť, musí byť uložený u generálneho sekretára Spojených národov. Na dôkaz toho dolupodpísaní zmocnenci, ktorí sú k tomu riadne poverení svojimi vládami, podpísali tento Dohovor.

Ustanovenia článkov 42-54 :

a/ Povinnosťou štátu oboznámiť s právami obsiahnutými v Dohovore tak dospelých ako aj deti.

b/ Vytvoriť Výbor pre práva dieťaťa zložený z 10 odborníkov, ktorí budú posudzovať správy štátov, ktoré podpísali Dohovor, pravidelne predkladaných dva roky po ratifikácii a potom každých päť rokov. Dohovor nadobudne účinnosť a Výbor bude zriadený potom, ako ho ratifikuje 20 štátov.

c/ Štáty, ktoré sú tu zmluvnými stranami, budú svoje správy rozširovať medzi širokou verejnosťou.

d/ Výbor môže navrhovať, aby boli vypracované zvláštne štúdie k špecifickým otázkam týkajúcim sa práv dieťaťa a môže zoznamovať so svojim hodnotením každý účastnícky štát, ktorého sa toto hodnotenie týka, ako aj Valné zhromaždenie OSN.

e/ S cieľom „účinne podporovať uplatňovanie Dohovoru a povzbudzovať medzinárodnú spoluprácu“ budú mať špecializované organizácie OSN /ako sú ILO, WHO a UNESCO/ a UNICEF prístup na rokovania Výboru. Spoločne s ďalšími orgánmi považovanými za kompetentné, vrátane nevládných organizácií, ktoré majú konzultatívny status u OSN a orgánov OSN, ako je UNHCR, môžu predkladať naliehavé informácie Výboru a byť požiadané o radu o najoptimálnejšom uplatňovaní Dohovoru.

Podľa Dohovoru o právach dieťaťa spracovala :

PaedDr. Adamčíková Marcela
PPP – Námestovo
2006